Fiskhälsa

För vattenbruksdjur, liksom för andra produktionsdjur, finns det regelverk för att begränsa uppkomst och spridning av smittsamma sjukdomar mellan djur och mellan djur och människor. Det finns även regelverk för att säkerställa att fiskhälsan som helhet upprätthålls samt att djuren inte utsätts för onödigt lidande.

Anmälningsplikt

Epizootier är allvarliga smittsamma sjukdomar som smittar mellan djur (jämförbara med epidemier hos människa). Zoonoser kallas de sjukdomar som kan smitta från djur till människa. Zoonoslagen innefattar i dagsläget inga sjukdomar som berör fisk.

Epizootilagen och epizootiförordningen reglerar förebyggande åtgärder samt bekämpning av allmänfarliga smittsamma djursjukdomar. Samtliga epizootier och flera andra djursjukdomar är anmälningspliktiga och ska anmälas till Jordbruksverket när de påvisats. Det görs av veterinären eller SVA. För vissa sjukdomar fattar Jordbruksverket beslut om bekämpningsåtgärder. En lista med vilka sjukdomar som är anmälningspliktiga hittar du i Jordbruksverkets föreskrifter om anmälningspliktiga sjukdomar (SJVFS 2012:24) samt (SJVFS 2013:23).

Du ska kontrollera djurens hälsa regelbundet för att upptäcka ökad dödlighet och om de är smittade med någon av de sjukdomar som finns uppräknade i bestämmelserna om djurhälsokrav för djur och djurprodukter från vattenbruk. Misstänker du att det förekommer en smitta på din anläggning måste du omedelbart anmäla detta till en veterinär. Veterinären ska så fort som möjligt undersöka vattenbruksdjuren som misstänks ha en epizootisk sjukdom och försöka förhindra att smitta sprids. Skulle misstanken kvarstå när veterinären varit på plats så ska misstanken anmälas till Jordbruksverket och prover ska skickas till ett ackrediterat laboratorium, såsom Statens veterinärmedicinska anstalt (SVA).

Du ska kontrollera fiskarnas hälsa regelbundet för att upptäcka ökad dödlighet eller om de är smittade av någon sjukdom.
Foto Stig Emilsson

Jordbruksverket kan besluta om kontroll och bekämpningsåtgärder för fiskodlingar där smittsamma sjukdomar har konstaterats.

Offentlig kontroll och hälsoövervakning

Den offentliga kontrollen utförs av Jordbruksverket på alla anmälnings- och tillståndspliktiga vattenbruk. Kontrollen är riskbaserad och antalet kontroller och provtagningsfrekvensen beror på vilken riskklass anläggningen har. Alla vattenbruk ska också ha hälsoövervakning. Den kan utföras av Jordbruksverket i samband med den offentliga kontrollen eller av en av Jordbruksverket godkänd djurhälsoorganisation eller veterinär. Proverna analyseras av SVA.

Etableringsguiden är producerad med stöd av Jordbruksverket. Ladda ner den från: www.hushallningssallskapet.se

Jordbruksverket

Hushållnings sällskapet

Djurskyddslagstiftningen

Alla djur i Sverige som hålls av människor omfattas av den svenska djurskyddslagen (1988:534). Djuren ska behandlas väl och skyddas mot onödigt lidande och sjukdom. Djur ska hållas och skötas i en god djurmiljö och på ett sådant sätt att det främjar deras hälsa och ger dem möjlighet att bete sig naturligt.

När djuren transporteras ska fordonet vara lämpligt för ändamålet med god syresättning, en temperatur anpassad för arten. Djuren skall även skyddas mot stötar, skavning och liknande och transporteras under godkända tätheter enligt Jordbruksverkets föreskrifter och allmänna råd om transporter av levande djur (SJVFS 2010:2).

Det är förbjudet att göra operativa ingrepp på eller ge injektioner till djur i andra fall än när det är befogat av veterinärmedicinska skäl.

När djur förs till slakt och när de slaktas ska de slippa onödigt obehag och lidande.

Föreskrifterna om odling av fisk beskriver förutsättningar för fiskodling, skötsel och hantering, åtgärder vid sjuklighet eller driftsstörning, samt tillsyn och journalföring. Det finns inte i nuläget några specifika föreskrifter om t.ex. bedövning och slakt av just odlad fisk. Länsstyrelsen ansvarar för kontroll och tillsyn av djurskyddet på vattenbruksanläggningar men Jordbruksverket är den ansvariga myndigheten för djurskyddslagstiftningen.

Specifikt vad som gäller för skydd och drift av fiskodlingar är angivet i Djurskyddsmyndighetens föreskrifter om odling av fisk (DFS 2006:8).

Förprövning

Fiskodling som ska producera mer än 35 ton matfisk per år ska förprövas för djurhållning enligt 5§ Djurskyddsförordningen av länsstyrelsen. Under 35 tons produktion (vilket motsvarar ca 40 ton foderförbrukning) krävs däremot ingen förprövning.

Animaliska biprodukter (ABP)

Nära kopplat till smittskyddslagstiftningen är även det regelverk som styr hanteringen av animaliska biprodukter (t.ex. död fisk, fiskrens och fiskslam). Detta då animaliska biprodukter riskerar sprida vidare sjukdomar och/eller utgöra grogrund för att sjukdomsalstrande organismer ska kunna växa till och ge ett ökat smittryck. Jordbruksverket är ansvarig myndighet för både lagstiftning kring smittskydd och djurhälsa samt lagstiftning för animaliska biprodukter.

Animaliska biprodukter innefattar både t.ex. självdöd fisk som uppkommer vid odlingen men även ex. rens från fiskanläggningar samt blod etc. som inte ska användas som livsmedel. Dessa animaliska biprodukter delas in i tre olika kategorier vilka ligger till grund för hur produkterna får användas/ska hanteras. I många fall ställs krav på att materialet

Svabbning av gälar för provtagning av BKD.
Foto: Daniel Wikberg

Blodprov för provtagning av BKD. Foto: Daniel Wikberg

Provtagning av fisk. Foto: Daniel Wikberg

ska bearbetas eller bortskaffas, men i vissa fall kan de animaliska biprodukterna användas precis som de är, ex. som foder till hundar och pälsdjur eller för spridning på mark om det rör sig om t.ex. naturgödsel. Kategori 1 är den högsta riskklassen och inom den ramen faller inga biprodukter från fiskodling utom i extraordinära fall om vissa miljögifter skulle påträffas. Kategori 2 omfattar för fiskodlaren främst självdöd fisk. Kategori 3 är den lindrigaste klassificeringen och innefattar exempelvis friskt slaktavfall, se vidare på Jordbruksverkets kategorisering av animaliska biprodukter.

Jordbruksverket har även en lista över samtliga godkända och registrerade anläggningar som hanterar animaliska biprodukter liksom de flesta grupper av mottagare som är registrerade.

Det finns en lista över områden i Sverige där nedgrävning av animaliska biprodukter är tillåten. Den återfinns i bilaga 2 till SJVFS 2011:21 sak nr K14

Nära koppling till hygien

Fiskhälsa hör givetvis nära ihop med hygien och lagstiftning/riktlinjer som hör dit, se vidare i avsnittet Hygien och HACCP

Referenser

Jordbruksverket. Godkända och registrerade anläggningar samt registrerade användare. http://www.jordbruksverket.se/amnesomraden/djur/produkterfrandjur/godkandaochregistradeanlaggningarsamtregistreradeanvandare.106.6a459c18120617aa58a80001171.html

Jordbruksverket. Kategorisering av animaliska biprodukter. http://www.jordbruksverket.se/download/18.397e79014b385e995f9f81d/1422632057121/Tabell%20kategorisering%20150130.pdf

Statens veterinärmedicinska anstalt. Sjukdomar hos fisk. http://www.sva.se/djurhalsa/fisk/sjukdomar-hos-fisk

Svenskt vattenbruk. Vanliga sjukdomar hos vattenbruksdjur. http://www.svensktvattenbruk.se/amnesomraden/smittskydddjurskydd/vanligasjukdomar.4.103f7b5a14cf721162be3ddd.html

Svenskt vattenbruk. Lagstiftning. http://www.svensktvattenbruk.se/amnesomraden/attdrivavattenbruk/lagstiftningtillstand/lagstiftning.4.72cfa6d614df7504e82d867f.html

Åbo akademi. Anpassning av fiskodlingsnäringen till EU:s fiskhälsodirektiv och utveckling av fiskhälsotjänster http://web.abo.fi/instut/fisk/Swe/Fiskdirektiv/index.htm

Länkar

Lagar

Djurskyddslag (1988:534), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-1988534_sfs-1988-534

Epizootilag (1999:657), http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/epizootilag-1999657_sfs-1999-657

Zoonoslag (1999:658), http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/zoonoslag-1999658_sfs-1999-658

Lag (2006:805) om foder och animaliska biprodukter, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2006805-om-foder-och-animaliska_sfs-2006-805

Lag (2006:806) om provtagning på djur, m.m., https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/lag-2006806-om-provtagning-pa-djur-mm_sfs-2006-806

Förordningar

Djurskyddsförordning (1988:539), http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddsforordning-1988539_sfs-1988-539

Epizootiförordning (1999:659), http://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/epizootiforordning-1999659_sfs-1999-659

Zoonosförordning (1999:660), https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/zoonosforordning-1999660_sfs-1999-660

Förordning (2006:814) om foder och animaliska biprodukter, https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2006814-om-foder-och-animaliska_sfs-2006-814

Förordning (2006:815) om provtagning på djur, m.m., https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/forordning-2006815-om-provtagning-pa-djur-mm_sfs-2006-815

Förordning om offentlig kontroll (2012/13:FPM115), https://data.riksdagen.se/fil/4A16C63B-A9A1-432D-BEBA-2ED481141567

Föreskrifter

Statens jordbruksverks föreskrifter om fastställande av djurhälsoregler för produktion, bearbetning, distribution och införsel av produkter av animaliskt ursprung avsedda att användas som livsmedel; SJVFS (2004:93), https://www.jordbruksverket.se/download/18.26424bf71212ecc74b080001509/1370040586083/2004-093.pdf

Djurskyddsmyndighetens föreskrifter om odling av fisk (DFS 2006:8), https://www.jordbruksverket.se/download/18.26424bf71212ecc74b08000906/1370040443815/DFS_2006-08.pdf

Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 1999:102) om epizootiska sjukdomar; (SJVFS 2006:10), https://www.jordbruksverket.se/download/18.26424bf71212ecc74b080002091/1999-102.PDF

Europaparlamentet och rådets förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om upphävande av förordning (EG) nr 1774/2002 (förordning om animaliska biprodukter) ((EG) nr 1069/2009), http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02009R1069-20140101

Kommissionens förordning (EU) nr 142/2011 om genomförande av Europaparlamentets och rådet förordning (EG) nr 1069/2009 om hälsobestämmelser för animaliska biprodukter och därav framställda produkter som inte är avsedda att användas som livsmedel och om genomförande av rådets direktiv 97/78/EG vad gäller vissa prover och produkter som enligt det direktivet är undantagna från veterinärkontroller vid gränsen, http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:02011R0142-20170802

Statens jordbruksverks föreskrifter om anmälningspliktiga djursjukdomar och smittämnen (SJVFS 2012:24), https://www.jordbruksverket.se/download/18.3620351113a04a2bd9b8000962/2012-024.pdf

Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2012:24) om anmälningspliktiga djursjukdomar och smittämnen (SJVFS 2013:23), https://www.jordbruksverket.se/download/18.3620351113a04a2bd9b8000962/2012-024.pdf

Statens jordbruksverks föreskrifter om djurhälsokrav för djur och produkter från vattenbruk (SJVFS 2014:4), https://www.jordbruksverket.se/download/18.37e9ac46144f41921cda863/1398684710448/2014-004.pdf

Föreskrifter om ändring i Statens jordbruksverks föreskrifter (SJVFS 2006:84) om befattning med animaliska biprodukter och införsel av andra produkter, utom livsmedel, som kan sprida smittsamma sjukdomar till djur (SJVFS 2014:43), https://www.jordbruksverket.se/download/18.174c24d814add5946047d5ba/1421132227247/2014-043.pdf

Statens jordbruksverks föreskrifter och allmänna råd om transport av levande djur. SJVFS 2010:2, https://www.jordbruksverket.se/download/18.7caa00cc126738ac4e8800012169/2010-002.pdf

Kommissionens förordning (EU) 2017/1262 om ändring av förordning (EU) nr 142/2011 vad gäller användning av naturgödsel från produktionsdjur som bränsle i förbränningsanläggningar, https://eur-lex.europa.eu/legal-content/SV/TXT/PDF/?uri=CELEX:32017R1262&from=SV

Direktiv

Rådets direktiv 2006/88/EG om djurhälsokrav för djur och produkter från vattenbruk och om förebyggande och bekämpning av vissa sjukdomar hos vattenlevande djur, https://www.jordbruksverket.se/download/18.465e4964142dbfe44701cab/1387186378847/Diriktiv+2006-88-EG.pdf

Hushållningssällskapet
Ventilgatan 5 D, 653 45 Karlstad | Telefon 054-54 56 00

Vi har kompetens inom lantbruk, landsbygd, mat och miljö. Vi bedriver försöks- och utvecklingsverksamhet vilket bidrar till att vi alltid kan ge våra kunder den senaste kunskapen. Vår rådgivning är fristående, det vill säga helt fri från kommersiella och partipolitiska intressen. www.hushallningssallskapet.se

Hushållnings sällskapet